

**UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA DIN
MOLDOVA**

Cu titlu de manuscris
CZU:342.7 (043.2)

BAEȘU Valeriu

**REGLEMENTAREA JURIDICĂ A DREPTURILOR ECONOMICE ALE
OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

SPECIALITATEA: 552.01

DREPT CONSTITUȚIONAL

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHISINAU, 2017

**Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei Drept Public a
Universității Libere Internaționale din Moldova**

Conducător științific:

ȚURCAN Serghei doctor în drept, conferențiar universitar, specialitatea 552.01 - drept constituțional

Referenți oficiali:

1. **Cârnaț Teodor**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM
2. **Belecciu Ștefan**, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” a Ministerului de Interne a Republicii Moldova

Componența consiliului științific specializat:

1. **Popa Victor**, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **Zaporojan Veaceslav**, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar
3. **Smochină Andrei**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. **Cușmir Marcel**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar
5. **Zubco Valeriu**, doctor în drept, conferențiar universitar
6. **Burlacu Natalia**, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

Susținerea va avea loc la 12 iulie 2017, ora 10.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 34.552.01 - 02 la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (MD 2012, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Vlaicu Pârcălab nr. 52, sala 212).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 12 iunie 2017.

Secretar științific

**al consiliului științific specializat
dr., conf. univ.**

_____ **ZAPOROJAN Veaceslav**

**Conducător științific,
dr., conf. univ.**

_____ **ȚURCAN Serghei**

Autor

_____ **BAEȘU Valeriu**

© **Baeșu Valeriu, 2017**

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Drepturile economice ale omului pot fi considerate ca drepturi fundamentale ce garantează bunăstarea persoanei, starea de prindoare a individului caracterizată printr-o satisfacție economică deplină ce permite acestuia să se afirme atât ca subiect separat, cât și ca membru colectiv a unei comunități organizate de oameni.

Drepturile economice ale omului sunt unele dintre cele mai importante și mai complicate instituții ale dreptului oricărui sistem de drept. Făcându-și apariția în epoca istorică în care încep a se isca primele conflicte în legătură cu repartitia bunurilor materiale, drepturile economice au rămas, de-a lungul istoriei civilizației, drepturi fundamentale de care a depins dezvoltarea proceselor economice și umanistice din societate. Instituția drepturilor economice ale omului a avut menirea să reglementeze conflictele de interese și să stabilească balanța dreptății în contextul unor împrejurări istorice concrete.

În pofida istoriei sale considerabile, trebuie de recunoscut că drepturile economice ale omului rămân a fi până în prezent una din cele mai disputate instituții ale dreptului. În societatea contemporană, și mai ales în Republica Moldova, ca, de altfel, și în alte țări aflate în perioada de tranziție spre o veritabilă economie de piață, spiritul timpului este agitat de chestiunea drepturilor omului. Acest lucru este de înțeles, căci în ultimele două secole atitudinea față de drepturile economice ale omului s-a schimbat radical de câteva ori: aceste instituții juridice reflectând particularitățile feudale de reglementare a drepturilor economice, apoi pe cele capitaliste, socialiste cu orientarea lor social-economică, iar azi au menirea să asigure o stabilitate durabilă în condițiile economiei de piață.

Astfel, noile cerințe ale dezvoltării sociale explică interesul sporit față de tema drepturilor economice ale omului, interes materializat cu o dorință de aderare la o comunitate economică, fapt ce implică punerea în acord a principiilor democrației statelor membre, cu principiile economice, sociale și politice ale statelor candidate. Dreptul, în general, și dreptul constituțional, în special, sunt factori primordialii care contribuie la armonizarea dintre aceste două concepții și sisteme, plecând de la premisa că uniunile economice urmăresc acțiunea în scopuri, interese și prin activități comune ale mai multor entități individuale, fiecare caracterizată ca stat.

Faptul că volumul noțiunilor și a metodelor de reglementare a drepturilor economice ale omului în diverse sisteme juridice sunt tratate diferit frânează în mod serios construirea unui spațiu economic și umanitar unic, cât și dezvoltarea proceselor transfrontaliere care au devenit iminente sub influența globalizării. Astfel, de exemplu, în Europa a apărut necesitatea de a elabora, în cadrul Consiliului Europei și a Uniunii Europene, cu ajutorul mijloacelor juridice

internaționale și pe baza celor mai performante realizări ale sistemelor de drept naționale, standarde unice în domeniul reglementării juridice a drepturilor economice.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

În Republica Moldova printre oamenii de știință care au contribuit la elaborarea concepției teoretice privind problematica drepturilor economice ale omului se enumeră dl Baieș S. dl Volcinski V., dl Băieșu A., dna Cebotari V. care au precăutat dreptul de proprietate ca instituție fundamentală de drept privat; dl Smochină A. care a cercetat istoria și evoluția drepturilor omului, la general, din care desprindem nuanțele specifice drepturilor economice ale omului; dl Popa V., dl Cârnaț T., dl Cușmir M., dl Zubco V., dl Zaporojan V., dl Belecciu Ș., dl Țurcan S. care au investigat diverse aspecte legate de realizarea drepturilor omului la general și a drepturilor economice în special; dl Romandaș N., dl Boiștean E., dl Negru T., dna Scorțescu C. care au cercetat dreptul la muncă și soluționarea litigiilor de muncă etc., dna Cușnir C., dl Platon L. și dl Foca M. care au examinat aspecte constituționale ale unor drepturi economice ale omului; etapele de evoluție a instituțiilor drepturilor economice în interconexiunea cu etapele constituționalismului din Republica Moldova au fost cercetate de către dl Guceac I.

Fără a pune la îndoială însemnătatea teoretico-științifică a studiilor elaborate de către autorii nominalizați, precizăm, că prezenta lucrare este o încercare de actualizare a unor concepte, idei și soluții privitoare la drepturile economice ale omului, privite ca drepturi fundamentale care susțin bunăstarea persoanei și o tendință de studiere a acestora ca un complex de drepturi ce exprimă starea de prindoare a individului caracterizată printr-o satisfacție economică deplină și care permite acestuia să se afirme atât ca subiect separat, cât și ca membru colectiv a unei societăți organizate de oameni.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul prezentei teze de doctorat rezidă în a face o cercetare complexă a drepturilor economice ale omului drept categorie distinctă a drepturilor fundamentale și elucidarea particularităților legate de structura și conținutul lor în vederea valorificării gradului de reglementare juridică a acestora în Republica Moldova.

Întru realizarea scopului propus, ne-am stabilit următoarele **obiective**:

- Clarificarea noțiunii de drepturi economice ale omului și delimitarea lor de alte categorii de drepturi fundamentale ale omului.

- Reliefarea structurii și conținutului, drepturilor economice ale omului.

- Reflectarea originii drepturilor economice ale omului și evidențierea evoluției reglementărilor constituționale cu privire la drepturile economice ale omului.

- Relevarea interdependenței drepturilor economice ale omului ca bază a sistemului economic și regimul constituțional.

- Analiza reglementărilor juridice din Republicii Moldova cu privire la drepturile

economice ale omului cu scopul de a identifica lacunele legislative și a interveni cu propuneri de lege ferenda în vederea soluționării acestora.

Metodologia cercetării științifice. Urmărind atingerea obiectivelor enunțate, în procesul elaborării tezei a fost selectat materialul doctrinar teoretic, normativ-legislativ și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Constituționale a Republicii Moldova.

La elaborarea lucrării au fost utilizate următoarele metode științifice:

- Metoda analizei istorice, folosită pentru cercetarea originii și evoluției drepturilor economice ale omului.

- Metoda analizei logice (analiza deductivă, inductivă, generalizare, specificare etc.), utilizată constant pe tot parcursul lucrării și, în special, la efectuarea sintezei opiniilor diferiților autori privind natura juridică a drepturilor economice ale omului, la determinarea procesului de constituționalizare a drepturilor economice ale omului, la specificarea conținutului acestora.

- Metoda analizei comparative, folosită în vederea stabilirii principiilor de asigurare constituțională a drepturilor economice ale omului în constituțiile statelor democratice.

- Metoda analizei sistemice, indispensabilă pentru cercetarea normelor juridice naționale și internaționale de ordin instituțional, material și procedural.

Noutatea și originalitatea științifică este determinată de faptul că în lucrarea de doctorat sunt abordate în complex două componente interdependente: structura și conținutul drepturilor economice ale omului și mecanismul statal de consacrare și garantare a acestora, probleme fragmentar studiate în doctrină. Respectiv, prin cercetarea realizată, autorul conturează concepția teoretică a drepturilor economice ale omului, ca categorie distinctă a drepturilor fundamentale ale omului și precizează varietățile acestora în scopul facilitării procesului de protecție a drepturilor economice ale omului în Republica Moldova.

Cercetarea temei ne-a permis să formulăm următoarele elemente de noutate:

1. Argumentarea drepturilor economice ca categorie distinctă a drepturilor fundamentale ale omului.

2. Elucidarea esenței și trăsăturilor caracteristice ale drepturilor economice ale omului, precum: dreptul la muncă și protecția muncii, dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la grevă, dreptul de asociere în sindicate și libertatea economică.

3. Identificarea lacunelor în legislația Republicii Moldova în domeniul protecției drepturilor economice ale omului și oferirea soluțiilor pentru îmbunătățirea și consolidarea mecanismelor de consacrare și garantare a acestei categorii de drepturi.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în elucidarea drepturilor economice ale omului drept categorie distinctă a drepturilor fundamentale, fapt ce a contribuit la clarificarea

aspectelor legate de structura și conținutul lor în vederea eficientizării reglementării și protecției juridice a acestora în Republica Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării poate fi estimată sub următoarele aspecte:

- A fost realizat un comentariu al legislației în domeniul garantării drepturilor economice ale omului, cu scopul soluționării multiplelor probleme ce reies din lacunele reglementărilor naționale din domeniu.

- A fost fundamentată teoretic necesitatea perfecționării legislației naționale ce ține de garantarea drepturilor economice ale omului.

- A fost efectuată o analiză comparativă în domeniul garantării constituționale a drepturilor economice ale omului, rezultatele obținute fiind susceptibile de a fi aplicate în cercetările științifice de ramură; la perfecționarea reglementărilor legislative din domeniul garantării drepturilor economice ale omului.

- Au fost înaintate propuneri de lege ferenda capabile, după părerea noastră, să contribuie la perfecționarea cadrului legislativ în domeniul garantării drepturilor economice ale omului în Republica Moldova.

Rezultatele științifice principale pot fi concretizate în următoarele teze principale, **înaintate spre susținere:**

- drepturile economice ale omului sunt drepturi fundamentale ce garantează bunăstarea persoanei, starea de prinoare a individului caracterizată printr-o satisfacție economică deplină care permite acestuia să se afirme atât ca subiect separat, cât și ca membru colectiv a unei comunități organizate de oameni.

- din categoria distinctă a drepturilor economice ale omului, reieșind din caracteristicile sale specifice remarcăm: dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la grevă, dreptul la muncă și la protecția muncii, dreptul la asociere în sindicate și libertatea economică, care la rândul său se grupează în drepturi economice individuale: dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la muncă și la protecția muncii și drepturi economice colective: dreptul la grevă, dreptul de asociere în sindicate și libertatea economică.

- existența unei legături de interdependență între instituția drepturilor economice ale omului ca element al sistemului social și regimul constituțional statal, fapt ce justifică influența relațiilor economice asupra stabilității sociale, regimului politic, formei de guvernământ, cât și asupra nivelului de protecție a drepturilor omului la general și a drepturilor economice, în special.

- mecanismul statal de garantare a drepturilor economice ale omului presupune un sistem complex de elemente, care indică caracterul statului de a fi unul de drept, cu un regim

democratic, implicând consacrarea eficientă a drepturilor economice ale omului, realizarea lor practică efectivă și asigurarea garanțiilor reale pentru protecția drepturilor economice ale omului.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute au fost utilizate în cadrul procesului de instruire a studenților la ciclul I – licență, ciclul II – masterat și ciclul III - doctorat din cadrul Facultății Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova.

Au fost propuse recomandări de lege ferenda capabile, după părerea noastră, să contribuie la perfecționarea cadrului legislativ în domeniul garantării drepturilor economice ale omului în Republica Moldova, recomandări care vor contribui la ameliorarea și eficientizarea sistemului de asigurare a acestora.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Tezele cercetării efectuate au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor catedrei „Drept public” a Universității Libere Internaționale din Republicii Moldova și și-au găsit reflectarea în articolele publicate la tema tezei în reviste științifice de profil (Studii Juridice Universitare și Revista Națională de Drept) și în cadrul conferințelor teoretico-științifice internaționale și naționale. Lucrarea a fost discutată și recomandată spre susținere de Seminarul Științific Interuniversitar de Profil la specialitatea 552.01 – drept constituțional.

Publicațiile la tema tezei: În procesul desfășurării investigației științifice au fost elaborate și publicate 22 de lucrări (dintre care 14 articole științifice publicate în revistele științifice de profil și 8 comunicări publicate în materialele conferințelor științifice).

Volumul și structura tezei. Teza este structurată reieșind din scopul și obiectivele cercetării științifice, fiind alcătuită din adnotare, lista abrevierilor, introducere, patru capitole, structurate în paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie, declarația de asumare a răspunderii și CV-autorului. Teza are un volum total de 189 pagini text de bază, bibliografie alcătuită din 335 titluri.

Cuvintele-cheie: drepturi economice ale omului, dreptul la muncă, dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la grevă, dreptul la asociere în sindicate, libertatea economică.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se argumentează actualitatea și importanța problemei abordate, sunt determinate scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, se determina problema științifică soluționată, este menționată importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, sunt descrise modalitățile de aprobare a rezultatelor investigării și sunt formulate principalele teze propuse spre susținere.

Capitol 1. „*Analiza doctrinei și a prevederilor normative privind drepturile economice ale omului*” reprezintă un capitol introductiv, în cadrul căruia s-a efectuat o analiză a materialelor științifice la tema tezei: tratate, monografii, lucrări științifice, publicate în Republica Moldova și în străinătate. În așa mod, s-a realizat o trecere în revistă a gradului de cercetare științifică a temei propriu-zise, dar și a diferitor aspecte ale acesteia, în sursele de specialitate autohtone și din alte țări, formulându-se obiectivele de cercetare a subiectului selectat.

În urma analizei cercetărilor în domeniu, s-a ajuns la concluzia că examinarea insuficientă în doctrină a conceptului de drepturi economice ale omului, conduce la imposibilitatea cunoașterii conținutului deplin ale unor așa aspecte, precum: definiția, trăsăturile caracteristice și criteriile de clasificare a drepturilor economice ale omului.

Drepturile omului reprezintă „o realitate și o finalitate a întregii activități umane într-un stat de drept, deoarece scopul statului de drept este promovarea și asigurarea drepturilor oricărei persoane, fără nici o discriminare pe criterii de sex, rasă, naționalitate, origine etnică, cetățenie, origine socială, religie, convingeri, educație, limbă, opinii, apartenență politică, stare a sănătății, dizabilitate, vârstă, orientare sexuală, stare civilă, stare materială ...” [18, p. 268].

Doctrina de specialitate, reglementările normative ale Republicii Moldova, tratatele internaționale și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului nu evidențiază o categorie separată a drepturilor economice ale omului ca varietate distinctă a drepturilor fundamentale ale omului, acestea fiind precăutate în categoria drepturilor social-economice și culturale.

În viziunea lui Ioan Muraru, din categoria drepturilor social-economice și culturale, în subcategoria drepturilor economice ale omului, reieșind din caracteristicile specifice unui drept economic, putem include așa drepturi economice ale omului ca: dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la grevă, dreptul la muncă și la protecția muncii, dreptul de asociere în sindicate și libertatea economică conținutul cărora trebuie privite ca instituții aflate într-o dinamică continuă și care variază în funcție de categoriile lor [27, p. 173].

După opinia lui Teodor Cârnaț dreptul de proprietate este un drept de tradiție veche în catalogul drepturilor și libertăților cetățenești ca garanție a fiecărui cetățean, în conținutul căruia intră dreptul de a dobândi o proprietate, de a folosi și a dispune liber în legătură cu proprietatea sa și de a putea transmite dreptul său alteia [18, p. 301].

Un următor drept economic fundamental al omului, strâns legat cu dreptul de proprietate, atât prin faptul că este reglementat de același articol al Constituției Republicii Moldova [12, art. 46 alin. (6)], cât și prin conținutul său, este dreptul de moștenire, care, de fapt, „este dreptul în virtutea căruia o persoană poate dobândi pe cale succesorală, în condițiile legii, orice bun” [18, p. 301].

Dreptul de moștenire reprezintă o transmisiune a patrimoniului sau a unei fracțiuni a acestuia care a aparținut unei persoane decedate și intră în posesia uneia sau mai multor persoane fizice în condițiile prevăzute de lege sau un ansamblu de bunuri morale, intelectuale, artistice, fenomenelor de cultură, drepturilor și obligațiilor care alcătuiesc patrimoniul lăsat de la defunct (decedat) [24, p. 37].

Atunci când este vorba de drepturi ale omului ce caracterizează bunăstarea persoanei, pot fi incluse și așa drepturi ca dreptul la muncă „în conținutul căruia ar intra așa elemente definitorii ca libertatea alegerii profesiei, libertatea alegerii locului de muncă, în sensul cetățeanului de a desfășura, potrivit pregătirii sale, o muncă liber aleasă sau acceptată în domeniul economic, administrativ, juridic, social sau cultural, posibilitatea garantării de către stat, retribuiția pentru munca depusă, ajutor de șomaj, securitatea și igiena muncii, măsuri specifice de ocrotire a muncii femeilor și tineretului” [18, p. 299] și dreptul la protecția muncii „caracterizat prin elementele definitorii ca măsuri privind securitatea muncii, igiena muncii, regimul de muncă a femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, odihna săptămânală, concediu de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele etc.” [18, p. 299].

Eduard Boișteanu și Nicolae Romandaș tratează rolul muncii în societatea contemporană în funcție de implicarea creativității, a efortului intelectual în detrimentul celui manual și prin promovarea formelor atipice de ocupare a forței de muncă [30, p. 5].

Nu putem să nu enunțăm și opinia lui Teodor Negru și a Cătălinei Scorțescu precum că anume dezvoltarea social-economică și politică dinamică în cadrul economiei de piață, în condiții radical noi în comparație cu cele existente anterior, și-au pus amprenta asupra tuturor relațiilor sociale și, în primul rând, asupra relațiilor de muncă, care, evident, constituie forța motrice a progresului societății umane. Acest fenomen a și determinat explozia legislativă în țările postsocialiste, inclusiv în țara noastră, care și-a proclamat suveranitatea și independența [29, p. 5].

Un alt drept care după natura sa este un drept social-economic, ce atestă problemele cu care se confruntă întreprinderea și care preocupă în mod direct lucrătorii este dreptul la grevă [32, p. 266].

Ca drept fundamental al omului, dreptul la grevă are o istorie aparte, fiind ani buni considerat un mijloc important de obținere de către salariați a unor anumite drepturi sau

ameliorarea unor anumite condiții de muncă, de salarizare și de viață, și care, fie că a fost reglementat prin constituții, fie ,chiar, a fost interzis.

Conform opiniei lui Șerban Beligrădeanu care greva reprezintă încetarea totală sau parțială a muncii de către salariați, în scopul obținerii unor revendicări economice și sociale legate de condițiile de muncă, de plată a muncii și de securitate socială [19, p. 17].

Un alt drept fundamental, considerat după opinia noastră, ca fiind un drept economic al omului, este dreptul de asociere în sindicate. Sindicatele reprezintă un important factor de echilibru social, una din instituțiile esențiale ale societății civile actuale și ale statelor democratice contemporane, unul dintre partenerii negocierilor colective și a dialogului social care au jucat și joacă un rol deosebit în dezvoltarea dreptului muncii atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele ei.

Un ultim drept economic este libertatea economică ce presupune posibilitatea oricărei persoane de a iniția și întreprinde o activitate cu scop lucrativ, or, dreptul oricărei persoane de a desfășura o activitate economică este liber, statul garantând doar accesul neîngrădit la libera inițiativă, precum și exercitarea acesteia [27, p. 178].

Din reglementările normative ale Republicii Moldova privind drepturile economice ale omului conchidem că sub aspect practic, conținutul lor trebuie privite ca instituție aflată în dinamică continuă și care variază în funcție de categoriile acestora. De aici, deducem obiectivul de a accentua necesitatea grupării drepturilor economice ale omului în o categorie distinctă, divizată în drepturi economice individuale: dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la muncă și la protecția muncii și drepturi economice colective: libertatea economică, dreptul la grevă și dreptul de asociere în sindicate.

Sub aspectul reglementării drepturilor economice ale omului în convențiile internaționale, putem afirma că drepturile economice ale omului au fost consacrate într-o multitudine de instrumente internaționale, atât cu caracter universal, cât și cu caracter regional, care în principiu le-au și dat imbold pentru a fi promovate de legislațiile naționale a fiecărui stat și că necesitatea studierii lor este incontestabilă, deoarece stabilitatea sistemului social depinde direct de nivelul dezvoltării economice statale, de stabilitatea economică în cadrul statului și respectiv pacea socială există doar în cazul în care majoritatea membrilor societății consideră că starea lor economică este satisfăcătoare.

Dacă ar fi să recurgem la o sistematizare a acestor documente, vom evidenția tratatele internaționale adoptate în cadrul Organizația Națiunilor Unite, bazate pe Carta Organizației Națiunilor Unite, document potrivit căruia ONU are misiunea de a asigura „pacea mondială”, „respectarea drepturilor omului”, „cooperarea internațională” și „respectarea dreptului internațional” [21].

Faptul că volumul noțiunilor și a metodelor de reglementare a drepturilor economice ale omului în diferite sisteme juridice erau tratate diferit frâna în mod serios construirea unui spațiu economic și umanitar unic. Astfel, în Europa a apărut necesitatea de a elabora, cu ajutorul mijloacelor juridice internaționale și pe baza celor mai performante realizări ale sistemelor de drept naționale, standarde unice în domeniul reglementării juridice a drepturilor economice. Acest obiectiv a și fost realizat prin crearea Curții Europene a Drepturilor Omului (Ct.E.D.O.), care avea ca atribuții de bază sistematizarea procedurii de înaintare a plângerilor în materia drepturilor omului provenite din statele membre ale Consiliului Europei și vegherea respectării prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Protocoloalelor suplimentare de către statele semnatare.

În pofida faptului că lucrările publicate îmbrățișează un larg domeniu de investigație științifică la tema abordată, totuși acestea se prezintă mai mult ca analize segmentare, decât sinteze integratoare și totalizatoare, subiectul nefiind cercetat în toată complexitatea sa. În literatura de specialitate din Republica Moldova problemele inițiate pentru dezbatere sunt tratate dispersat lipsind o analiză complexă a tematicii. Referitor la perspectiva din care se tratează subiectul selectat, se concluzionează că o așa investigație în literatura națională nu a fost obiectul unor lucrări monografice sau a tezei de doctorat. Nu există un studiu complet, dedicat în mod special structurii și conținutului drepturilor economice ale omului.

Astfel, gradul de cercetare științifică a tematicii lansate spre analiză nu poate fi considerat suficient. Studiile publicate oferă puține detalii cu privire la esența și structura drepturilor economice ale omului, cu privire la relaționarea acestora cu alte categorii ale drepturilor fundamentale ale omului, cu privire la responsabilitatea statului și a organelor sale în garantarea drepturilor economice ale omului.

Aceste aspecte, privite în ansamblu, permit a concluziona că în prezent există o insuficiență de tratare a problematicii abordate în lucrare. În doctrina dreptului constituțional așa și nu se cunosc interpretări integrate ale drepturilor economice ale omului ca categorie distinctă a drepturilor fundamentale ale omului și a particularităților legate de conținutul și structura lor.

Capitolul 2. „*Garantarea drepturilor economice ale omului - fundament al unui regim constituțional*” este consacrat analizei aspectelor legate de *valoarea drepturilor economice ale omului*, care pentru orice stat de drept și orice societate contemporană, este incontestabilă, dat fiind faptul că anume drepturile omului, în general, și drepturile economice ale omului, în particular, reprezintă valori constituționale supreme, care impun tuturor autorităților publice antrenate în procesul de exercitare a puterii obligația de consacrare și protecție a acestora. Evoluția constituțiilor europene remarcă faptul că drepturile fundamentale ale omului au căpătat în mod indirect titluri de drepturi constituționale din punct de vedere material, deoarece ele au

devenit criterii de atribuire a juridicității și prin aceasta impun parlamentele europene la înlăptuirea competențelor normative atribuite de constituții [12, p. 55].

Vorbind despre *geneza drepturilor economice ale omului*, ca categorie separată a drepturilor fundamentale ale omului, precizăm că în doctrina de specialitate [22, p. 2] se considera că istoria acestora este indisolubil legată de însăși istoria comportamentului interuman, și începe astfel, cu studierea primelor tradiții, obiceiuri, primelor mărturii scrise sau urme arheologice legate despre om. Astfel, putem ferm afirma că drepturile fundamentale ale omului își au origine în perioada antichității, tranzitează prin Evul Mediu, se dezvoltă prin contribuția importantă a fenomenului juridicității [22, p. 3] prezent în secolele XVII-XVIII, pentru ca în perioada de după cel de-al doilea război mondial acestea să obțină un aspect complet [22, p. 89].

Evidențierea celor mai vechi urme ale drepturilor economice ale omului, fie precum categorie separată a drepturilor fundamentale ale omului, fie ca părți componente a acestora, nu e posibilă, însă acestea pot fi deduse din studiul concepției despre lumea oamenilor la general și, în special, în relațiile om-divinitate și relația putere-om. Cele din urmă au stat la baza constituirii exigențelor morale, adică a atitudinilor umane care stabilesc bunul (sau răul) comportament și care impun reguli de conduită pentru societate.

Abordarea științifică propusă de noi, în această cercetare, față de originea drepturilor economice ale omului, are drept temei două premise: evidențierea criteriului sociabilității naturale a persoanei umane și criteriului precum că puterea este calitatea esențială a oricărei formațiuni, atât statale, cât și nestatale, chiar dacă tipul de organizare este diferit.

Drepturile economice ale omului, fiind baza sistemului economic statal și, respectiv un element esențial al sistemului social, se află într-o dependență reciprocă cu regimul constituțional. Astfel, de-a lungul istoriei s-a remarcat faptul că stabilitatea politică și cea statale sunt posibile doar în condițiile de existență a unui constant calm social, care, de alt fel, poate fi obținut doar în cazul în care majoritatea membrilor societății consideră ca fiind satisfăcătoare starea lor economică. Și invers, calmul social este greu de obținut și de evidențiat dacă starea economică a unor grupuri mari de populație nu permite acestora să-și satisfacă necesitățile economice și, respectiv, economia statului nu le poate oferi perspective pentru un viitor decent.

Pe plan istoric, nemulțumirea de ordin economic împingea societatea spre schimbarea structurii proprietății în stat la general sau a dreptului de proprietate, în special, care, de altfel, reprezentau un drept economic fundamental al omului. Astfel, modificându-se atât relațiile de proprietate statice, care sunt aferente aflării persoanei în posesiunea bunurilor și exprimă apartenența lor, cât și relațiile de proprietate dinamice, care sunt aferente trecerii bunurilor de la un proprietar la altul, are loc procesul de mișcare a mărfurilor în stat.

Așa dar, *interacțiunea drepturilor economice ale omului* ca bază a sistemului economic *cu sistemul social* pune în evidență următoarele legități:

- Stabilitatea sistemului social depinde direct de nivelul dezvoltării economice statale, de stabilitatea economică, astfel pacea socială poate exista doar în cazul în care majoritatea membrilor societății consideră ca fiind satisfăcătoare starea lor economică.

- Economia nedezvoltată stopează formarea unei organizări sociale stabile și aplicarea principiilor constituționale ale statului de drept, iar un sistem economic inefficient dă naștere la deficite și deziluzii, care la rândul său determină persoanele la satisfacerea interesele economice prin metode ilegale, fapt ce provoacă perturbarea stabilității social-economice și politice.

- Cu cât mai mare este ponderea proprietarilor mici și mijlocii în economie, cu atât mai efectivă este controlul societății civile asupra puterii de stat și creșterea bunăstării economice.

Am analizat interacțiunea drepturilor economice ale omului cu regimul constituțional al statului, concentrându-ne pe faptul că drepturile economice ale omului constituie baza sistemului economic al statului.

Remarcând natura juridică a drepturilor economice ale omului, menționăm că ele apar în două ipostaze: ca libertăți publice și ca drepturi subiective.

Drepturile economice ale omului ca libertăți publice nu există decât în măsura în care se garantează o sferă de autonomie individuală, un domeniu rezervat individului, pus la adăpost de intervenția puterii, căci libertățile publice sunt o insulă în mijlocul constrângerii. Relația dintre *drepturile economice ale omului și puterea publică* a evoluat de la o dominare totală a statului asupra individului spre un principiu liberal de neamestec al statului, pentru asigurarea atât a interesului general, cât și pentru crearea unui cadru juridic adecvat de garantare și asigurare a drepturilor economice. Problema nesoluționată fiind doar gradului de intervenție a puterii publice în domeniul drepturilor economice ale individului.

Cu privire la procesul de constituționalizare menționăm că drepturilor economice ale omului sunt indispensabil legat de regimul de guvernare bazat pe supremația legii supreme a statului, numit constituționalism și care stă la baza statului de drept, a parlamentarismului, a libertăților publice, a echilibrului dintre indivizi și puterile publice, precum și dintre autoritățile publice.

Constituționalizarea drepturilor economice ale omului este un proces complex ce implică trei domenii de activitate: legiferarea, aplicarea dreptului și justiția constituțională. Primele două pot fi generatoare de contradicții între legi și Constituției, iar ultimul are menirea de a soluționa aceste contradicții în sensul eliminării normelor legale neconstituționale din sistemul de drept și al asigurării unei interpretări care să dea expresie supremației Constituției în procesul de consacrare și protecție a drepturilor economice ale omului. Cele trei sisteme de

activitate interacționează între ele, o transformare a unui element implicând alte transformări greu de anticipat în complexitatea lor.

Analiza procesului de constituționalizare a drepturilor economice ale omului impune următoarele concluzii:

- în perioada modernă și contemporană a avut loc constituționalizarea drepturilor economice ale omului, iar consacarea lor a devenit o tradiție constituțională;

- în majoritatea statelor democratice constituția consfințește structură economică a societății bazată pe ideea dezvoltării continue a factorului economic și a asigurării bunăstării economice prin garantarea drepturilor economice ale omului;

- procesul de constituționalizare a drepturilor economice ale omului este un proces de acordare drepturilor economice ale individului caracterului unei dispoziții constituționale, fapt ce are loc doar dacă acestea sunt stabilite printr-o lege fundamentală, care se impune tuturor normelor juridice ale statului și se asigură prin realizarea practică și protecția constituțională jurisdicțională.

Capitolul 3 „*Conținutul drepturilor economice individuale ale omului*” este dedicat analizei esenței și trăsăturilor caracteristice ale dreptului la muncă și protecția muncii, ale dreptului la proprietate și ale dreptului la moștenire.

Dreptul la proprietate privată care reprezintă dreptul individual sau al colectivității de a-și apropria mijloacele de producție și produsele rezultate și de a exercita asupra acestora, posesia, folosința, și dispoziția, în nume propriu și în interes propriu, în cadrul și cu respectarea legislației în vigoare. Pe plan național dreptul de proprietate este reglementat de o serie vastă de norme juridice fapt ce confirmă importanța și complexitatea acestei instituții pentru sistemul de drept al Republicii Moldova [13, p. 284]. Astfel, dreptul de proprietate este prevăzut, în primul rând, de norme constituționale care consfințesc principiile fundamentale ale reglementării relațiilor de proprietate, de norme administrative și civile în materie de dobândire și de încetare a dreptului de proprietate; de norme civile în materia stabilirii caracterului și conținutului și limitele împuternicirilor proprietarului; de norme penale și contravenționale, norme ce protejează acest drept.

Atât în Constituția Republicii Moldova, cât și în Codul civil al Republicii Moldova se stipulează că proprietarul are drept de posesiune, de folosință și de dispoziție asupra bunului. Dacă am încerca să definim dreptul de proprietate punând accentul numai pe enumerarea exhaustivă a împuternicirilor proprietarului, așa cum a procedat legiuitorul în Republica Moldova, vom avea o definiție incompletă, deoarece împuternicirile proprietarului pot fi exercitate și de alte persoane. Astfel, spre exemplu conform legislației în vigoare, arendașul are dreptul de a poseda bunul arendat și a se folosi de el, iar în unele cazuri poate chiar săvârși acte

de dispoziție, cum ar fi subarendarea. Deosebiriile dintre atributele posesiune, folosință și dispoziție ce aparțin proprietarului și atributele posesie, folosință și chiar dispoziție ce aparțin arendașului constau în faptul că atribuțiile proprietarului sunt stabilite numai de lege, iar ale arendașului sunt stabilite atât de lege, cât și de voința proprietarului [16, p. 49].

Generalizând aspectele legate de constituționalizarea dreptului de proprietate reținem că acest drept, fiind temelia drepturilor economice ale omului, și-a găsit reflectarea în Constituția Republicii Moldova, în mare măsură, datorită dezvoltării relațiilor social-economice în țară, cât și grație reglementărilor multe aspectuale a dreptului la proprietate de către convențiile internaționale la care Republica Moldova face parte.

Cercetare evidențiază importanța majoră a instituției dreptului la proprietate, cristalizându-se următoarele concluzii:

1 În majoritatea statelor democratice constituția stabilește o nouă structură economică a societății, structură care se bazează pe ideea că dezvoltarea democratică a societății moderne poate fi asigurată numai cu condiția recunoașterii și folosirii diferitelor forme de proprietate, precum și prin limitarea legală a dreptului de proprietate privată în interes general.

2. Majoritatea constituțiilor contemporane limitează dreptul la proprietate privată în ceea ce privește obiectul proprietății. De regulă, în aceste țări nu pot fi proprietate privată subsolul, flora, apele și fauna.

3. Unele Constituții Europene prevăd reglementări ce-i limitează pe cetățenii străini și pe persoanele fără cetățenie, precum și pe persoanele juridice străine, în dreptul la proprietate privată asupra pământului.

Dreptul la moștenire, ca drept economic de tradiție, este dreptul în virtutea căruia persoana poate dobândi pe cale succesorală, în condițiile legii, orice bun, fiind un drept ce permite transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în viață. Actualitatea problemelor succesoriale este condiționată de procesul transformărilor pozitive din toate domeniile sociale și economice ale vieții, de renunțarea la dogmele concepțiilor socialiste privind esența și conținutul proprietății.

Dreptul la muncă și la protecția muncii este dreptul economic fundamental al individului care face posibil ca persoana, intrând în raporturi juridice cu angajatorul, în baza prestării unei activități să fie remunerată cu un salariu, în vederea sporirii bunăstării sale economice și sociale. Natura economică a dreptului la muncă poate fi dedusă din interpretările Curții Constituționale a Republicii Moldova care consideră că o persoană poate pretinde la drepturile sale salariale doar pentru perioada efectivă în care salariatul a desfășurat o anumită activitate.

Dreptul la muncă este dreptul ce asigură echilibrul dintre interesele angajaților și ale

angajatorilor în sfera muncii, stabilește garanțiile de stat în domeniul libertății alegerii sferei de muncă, garantează echitatea socială pe calea participării în condiții de egalitate în drepturi a angajaților și a angajatorilor la repartizarea produsului social. Dreptul la protecția muncii presupune un sistem de măsuri și mijloace sociale și economice care asigură securitatea angajatului, păstrarea sănătății și menținerea capacității lui de lucru în procesul muncii

Problema dezvoltării dreptului la muncă și la protecția muncii în Republica Moldova trebuie să fie abordată în corelație cu alte procese și fenomene istorice, luând în considerare legitățile și etapele istorice de dezvoltare a statului nostru. Procesul de constituționalizare a dreptului la muncă și la protecția muncii atestă faptul că reflectarea acestui drept în actele normative ale statului sunt în strânsă concordanță cu regimul de guvernământ, or, nu este suficient de a declara legislativ acest drept, dar trebuie bine determinată și garantată procedura de realizare a acestora.

Ținând cont de lacunele legislative identificate în consacrarea drepturilor economice individuale, intervenim cu propuneri de lege ferenda întru îmbunătățirea cadrului normativ cu privire la realizarea eficientă a dreptului la muncă și protecția muncii și a dreptului la proprietate:

- de a abilita doar *instanța de judecată* cu dreptul de a suspenda raporturile de serviciu, în circumstanțe ce nu depind de voința părților, în cazul bănuirii sau învinuirii în comiterea de către salariat a unei infracțiuni incompatibile cu munca prestată, dar nu și *angajatorul* sau *administrația instituției* în care activează bănuitul, învinuitul cum se practică în prezent, fapt care vădit disproporționează situația angajatului în raport cu angajatorul;

- de a exclude sintagma „în cazul alegerii în funcție electivă, polițistul este eliberat din serviciu, dacă legislația nu stabilește altfel” din conținutul Legii nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, deoarece contravine următoarelor reglementări naționale: contractul individual de muncă se suspendă din inițiativa salariatului în caz de ocupare a unei funcții electivă în autoritățile publice și raporturile de serviciu se suspendă în circumstanță ce nu depinde de voința părților prin alegerea sau numirea într-o funcție de demnitate publică pentru perioada respectivă, ceea ce încalcă grav garanțiile dreptului la muncă a polițistului;

- de a raporta cuantumul salariului minim garantat de stat cu coșul minim de consum prin formularea inițiativei „salariul minim garantat de stat să corespundă cel puțin coșului minim de consum”, fapt ce ar asigura salariatului și familiei sale acoperirea tuturor cheltuielilor pentru asigurarea condițiilor (minime) necesare de viață socială, culturală, educație, sănătate și dezvoltare profesională;

- timpul, pe care un angajat (muncitor) fără punct fix de lucru, cum ar fi electricienii, instalatorii, reprezentanții de vânzări etc. îl petrece pe drum de acasă spre serviciu și de la muncă

spre acasă, să fie inclus în programul de lucru, ceea ce ar contribui la eficacitatea muncii acestuia și la ajustarea legislației muncii a Republicii Moldova la standardele europene în domeniu;

- de a exclude rudele de gradul II ale persoanelor fizice membre ale consiliului unei bănci comerciale, organului executiv al unei bănci comerciale sau comisiei de cenzori a unei bănci comerciale din categoria persoanelor afiliate acestora, întru asigurarea dreptului de proprietate ca drept economic fundamental a acestora;

- de a exclude prevederea „caracterul licit al dobândirii se prezumă” din norma constituțională a Republicii Moldova, întru racordarea legislației naționale la reglementările internaționale. Confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită, acțiuni menționate în actele internaționale, sunt reglementate și de legislația națională a Republicii Moldova (Codul Penal și Codul de Procedură Penală), însă organele de drept întâmpină dificultăți și impedimente în realizarea mecanismului practic datorită existenței acestei reglementări constituționale;

- în vederea asigurării securității economice a statului, a completa legea fundamentală a Republicii Moldova cu prevederi ce ar limita dreptul cetățenilor străini și al apatrizilor la dobândirea terenurilor agricole în proprietate privată.

Capitolul 4 „*Conținutul drepturilor economice colective ale omului*” conține o analiză complexă a esenței și conținutului dreptului la grevă, a dreptului la asociere în sindicate și a libertății economice. Dreptul la grevă, caracterizat de unii doctrinari ca drept social-economic, aflat într-o strânsă corelație cu libertatea întrunirilor și negocierilor colective, este privit ca o acțiune organizată de protest a salariaților dintr-o instituție sau organizație economică, manifestată prin încetarea activității, întru soluționarea unui conflict colectiv de muncă.

În Republica Moldova, greva a fost recunoscută ca un mijloc legal, de presiune, la care salariații au dreptul să recurgă legal ori de câte ori consideră că interesele lor profesionale, economice și sociale le sunt încălcate. Astfel, Constituția Republicii Moldova prevede, în mod expres, dreptul la grevă pentru apărarea acestor interese. Se specifică însă că legea stabilește condițiile de exercitare a dreptului la grevă, precum și răspunderea pentru declanșarea nelegitimă a grevelor [20, art. 45] .

Confirmând în art. 43 dreptul la negocieri colective în materie de muncă, Constituția Republicii Moldova recunoaște implicit și posibilitatea unor conflicte colective de muncă. Conflictul colectiv de muncă a fost definit ca fiind „divergențele nesoluționate dintre salariați (reprezentanții lor) și angajatori (reprezentanții lor) privind stabilirea și modificarea condițiilor de muncă (inclusiv a salariului), privind purtarea negocierilor colective, încheierea, modificarea și executarea contractelor colective de muncă și a convențiilor colective, privind refuzul angajatorului de a lua în considerație poziția reprezentanților salariaților în procesul adoptării, în cadrul unității, a actelor juridice ce conțin norme ale dreptului muncii, precum și divergențele

referitoare la interesele economice, sociale, profesionale și culturale ale salariaților, apărute la diferite niveluri între partenerii sociali“ [21, art. 357]. În cazul în care nu are loc concilierea directă sau indirectă a conflictelor de muncă, acestea pot intra în ultima lor fază, cea de declarare și desfășurare a grevei.

Dreptul de a se afilia la sindicate a parcurs o cale destul de îndelungată începând cu a doua jumătate a sec. XIX, când a fost consfințit constituțional dreptul de asociere [30, p. 88], evoluează continuu și se modifică în dependență de dezvoltarea relațiilor sociale ținând cont de situația social-politică din țară. Actualmente legislația cu privire la sindicate se perfecționează în concordanță cu convențiile și recomandările Organizației Internaționale a Muncii, al cărei membru este și Republica Moldova din iulie 1992.

Constituția Republicii Moldova reglementează în art. 42 dreptul de a întemeia și de a se afilia la sindicate. Totodată, legea sindicatelor prevede expres că legislația cu privire la sindicate este constituită din: „Constituție, prezenta lege, alte acte normative, precum și din actele internaționale la care Republica Moldova este parte” [25, art. 2].

În viziunea autorilor comentariului Constituției Republicii Moldova dreptul la asociere sindicală presupune următoarele trăsături ale acesteia: este protejat nu numai dreptul de a fonda sindicate ori de afiliere la cele existente, dar și activitățile sindicale ale persoanei pentru „apărarea intereselor“; statul nu poate constrânge sindicatele la semnarea unor convenții colective, dar nici salariații nu pot fi constrânși să accepte clauzele unei asemenea convenții; libertatea sindicală nu asigură nici sindicatelor, nici membrilor acestora un anumit regim preferențial din partea statului; statul are îndatorirea să protejeze angajații împotriva eventualului abuz de poziție dominantă din partea sindicatelor; obligația de apartenență sindicală ori împiedicarea retragerii din sindicat constituie o încălcare a libertății de asociere; nu constituie o ingerință în exercițiul libertății de asociere sancționarea disciplinară a unui salariat, lider sindical, pentru că a solicitat membrilor sindicatului participarea acestora la o grevă, dacă acea grevă este interzisă prin lege etc. [20, p. 174].

Libertatea economică este un drept economic ce asigură posibilitatea persoanei de a iniția și întreprinde o activitate cu scop lucrativ, fiind dreptul oricărei persoane de a desfășura o activitate economică. Activitatea umană, în general, și cea de producție, în special, sunt procese orientate în mod conștient spre realizarea materială a unor scopuri care reies din necesitatea satisfacerii nevoilor individului și a societății în ansamblu. Fiind un produs al naturii, dar și al societății, pentru a trăi și a se manifesta în relațiile cu semenii săi, omul trebuie să consume o varietate de bunuri și servicii, adică trebuie să-și acopere o varietate de nevoi. Prin urmare, activitatea omului este generată și orientată de necesitatea acoperirii nevoilor, fiind o permanentă creatoare de noi nevoi ce reies din însuși procesul de desfășurare a activității umane. Activitatea

economică, ca totalitate a acțiunilor pe care oamenii le întreprind pentru a-și satisface necesitățile este determinată atât de evoluția necesităților, cât și a raportului necesitate – resurse. Necesitățile societății totdeauna au fost și rămân nelimitate, pe când resursele necesare pentru satisfacerea lor sunt limitate. Nivelul limitat al resurselor determină tendința permanentă a oamenilor de a căuta și a alege căile de utilizare cât mai eficiente a acestora [26, p. 50]. Libertatea economică reprezintă un concept complex, puternic influențat de teoriile economice și de doctrinele politice. Ilustrativă pentru eficiența socială a libertății economice și a liberei inițiative este afirmația potrivit căreia „acționând în propriul interes, oamenii reușesc să promoveze indirect și binele general sau colectiv” [23, p. 66]. Libertatea economică implică, în primul rând, dreptul de a începe o activitate economică, aceasta fiind definită ca o „activitate agricolă, industrială, comercială, desfășurată pentru obținerea unor bunuri sau servicii a căror valoare poate fi exprimată în bani și care sunt destinate vânzării ori schimbului pe piețele organizate sau unor beneficiari determinați ori determinabili, în scopul obținerii unui profit” [28, p. 461].

Ținând cont de lacunele legislative identificate în consacrarea drepturilor economice colective, intervenim cu propuneri de lege ferenda întru perfecționarea cadrului normativ cu privire la realizarea eficientă a dreptului la grevă, la asociere în sindicate și a libertății economice:

- de a exclude din atribuțiile Guvernului Republicii Moldova dreptul de a adopta Nomenclatorul unităților, sectoarelor și serviciilor, salariații cărora nu pot participa la grevă, or, în vederea garantării și protecției dreptului la grevă toate aspectele ce țin de restrângerea exercitării acestui drept trebuie să fie reglementate în exclusivitate de Parlament, dar nu de o autoritate executivă, fapt ferm consacrat în Constituția Republicii Moldova;

- concedierea salariaților, cu excepția salariaților membri de sindicat în cazurile stipulate la art. 86 alin. (1) lit. c), e) și g) Codul muncii al Republicii Moldova, să se admită doar cu consultarea prealabilă scrisă (avizului scris) a organului sindical din unitate, întru soluționarea dificultăților legate de probarea existenței consultării propriu-zise, deoarece reieșind din prevederile Codului muncii al Republicii Moldova, în cazul în care răspunsul nu a fost primit de angajator în termenul de 10 zile lucrătoare de la data solicitării acordului (opinie consultative), acordul (comunicarea opiniei consultative) organului respectiv se prezumă, fapt care afectează grav protecția dreptului la muncă a salariatului și știrbește din eficiența activității sindicatelor;

- de a consacra în legea supremă a Republicii Moldova dreptul la libertatea economică, drept fundamental de generația a doua care este stipulat în majoritatea constituțiilor statelor democratice;

- de a utiliza în legislația economică termenul de „activitatea de întreprinzător” care are un conținut mai precis în raport cu termenul „activitatea de antreprenoriat”.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetărilor efectuate asupra reglementărilor cu privire la drepturile economice ale omului putem formula următoarele concluzii:

1. Drepturile economice ale omului sunt drepturi fundamentale care garantează bunăstarea persoanei, starea de prinoare a individului, caracterizată printr-o satisfacție economică deplină ce permite acestuia să se afirme atât ca subiect separat, cât și ca membru al unei colectivități organizate de oameni [6, p. 33].

2. Drepturile economice ale omului sunt drepturi fundamentale, a căror existență vine din primele manifestări ale comportamentului interuman și începe cu studierea primelor tradiții și obiceiuri, tranzitează prin Evul Mediu, se dezvoltă prin contribuția importantă a iluminismului din secolele XVII-XVIII, pentru ca în perioada de după cel de-al doilea război mondial să fie prezente în marea majoritate a Constituțiilor statelor lumii [5, p. 105-106].

3. Consacrarea drepturilor economice ale omului prin tratate internaționale a contribuit substanțial la promovarea supremației valorilor umane. Fiind consacrate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, parțial în Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în calitate de instrumente internaționale universale și regionale, vin să asigure bunăstarea economică a persoanei în cadrul unui stat de drept, bazat pe principii democratice [6, p. 33-37].

4. Drepturile economice ale omului constituie fundamentul sistemului economic statal și reprezintă un element esențial al sistemului social. Drepturile economice ale omului se află într-o interdependență cu regimul constituțional, deoarece stabilitatea politică este posibilă doar în condițiile existenței unui constant calm social, care poate fi obținut doar în cazul în care majoritatea membrilor societății sunt satisfăcuți de starea sa economică [7, p. 90-91].

5. Drepturile economice ale omului, în esența sa, au o dublă natură juridică: sunt libertăți publice și drepturi subiective. Ca libertăți publice acestea oferă o sferă de autonomie individuală, un domeniu rezervat individului aflat sub protecția puterii publice. Relația dintre drepturile economice ale omului și puterea publică s-a manifestat printr-o trecere evolutivă de la o dominare totală a statului asupra individului la un principiu liberal de neamestec al statului în sfera economică individuală, în vederea asigurării atât a interesului general, cât și pentru crearea unui cadru juridic adecvat garantării drepturilor economice. Ca drepturi subiective, drepturile economice ale omului se caracterizează prin apartenență unei persoane determinate, fiind consacrate și garantate prin Constituții și tratate internaționale [7, p. 90-100].

6. Doctrina dreptului constituțional, cât și tratatele internaționale în domeniu nu disting drepturile economice ale omului ca o categorie separată de drepturi, acestea fiind precăutate în categoria drepturilor sociale, economice și culturale [6, p. 33-40]. Rezultatele

cercetării efectuate de noi vin în argumentarea necesității individualizării acestora ca categorie distinctă, dat fiind faptul că drepturile economice ale omului:

- a) contribuie substanțial la sporirea bunăstării materiale a individului;
- b) asigură succesorilor individului continuitatea bunăstării patrimoniale;
- c) facilitează circulația bunurilor și serviciilor;
- d) implică garanții de stat întru asigurarea stării de prosperitate și de satisfacție economică deplină a individului;
- e) creează condiții favorabile procesului de repartizare a produsului social;
- f) garantează echitatea socială indivizilor.

7. Reieșind din conținutul său evidențiem următoarele drepturi care fac parte din categoria distinctă a drepturilor economice ale omului: *dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la muncă și la protecția muncii, dreptul la grevă, dreptul de asociere în sindicate, libertatea economică* [9, p. 234], care la rândul său, în funcție de modul de realizare, pot fi grupate în drepturi economice individuale: dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la muncă și la protecția muncii și drepturi economice colective: dreptul la grevă, dreptul de asociere în sindicate, libertatea economică.

8. Dreptul la muncă și la protecția muncii reprezintă un drept fundamental economic complex care se manifestă prin activități conștiente îndreptate spre satisfacerea trebuințelor economice personale ale omului [3, p. 94] dând posibilitate individului să-și sporească bunăstarea sa economică prin prestarea anumitor activități, fapt pentru care este remunerat cu salariu [4, p. 92].

9. Dreptul fundamental economic de proprietate conferă titularului său atributele de posesie, folosință și dispoziție [1, p. 240], fiind consacrat de norme constituționale ce consfințesc principiile fundamentale ale relațiilor de proprietate, de norme administrative și civile, în materia dobândirii și încetării dreptului de proprietate, de norme civile, în materia stabilirii caracterului, conținutului și limitelor împuternicirilor proprietarului, de norme penale și contravenționale în materia apărării acestui drept [2, p. 169].

10. Dreptul fundamental economic la greva reprezintă încetarea colectivă și voluntară a exercitării atribuțiilor de muncă de către salariați, în limitele stabilite de lege, în vederea apărării intereselor sale profesionale, de ordin economic și social.

11. Dreptul de a se afilia la sindicate ca drept fundamental economic reprezintă un drept colectiv care oferă salariaților posibilitatea de a întemeia și de a se asocia în organizații obștești, în scopul protejării intereselor sale profesionale, sociale și economice [11, p. 92].

12. Dreptul de moștenire ca drept fundamental economic asigură protecția și garantarea dreptului de proprietate privată prin posibilitatea persoanei de a obține patrimoniul pe cale succesorală, în condițiile legii [2, p. 649].

13. Libertatea economică ca drept fundamental economic reprezintă fundamentul economiei de piață [33, p. 65] și presupune oportunitatea individului de a iniția și exercita liber o activitate economică privată cu scop lucrativ.

14. În urma analizei reglementărilor juridice din Republica Moldova cu privire la drepturile economice ale omului am identificat următoarele lacune:

- Legea fundamentală nu consacră unele dintre drepturile economice ale omului (libertatea economică) sau stabilește unele garanții insuficiente ale asigurării realizării acestora (privind durata timpului de muncă, privind modul de stabilire a salariului minim garantat, privind protecția terenurilor agricole, privind măsurile de prevenire a dobândirii ilicite și constatare a caracterului ilicit al proprietății);

- Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova și Codul Muncii al Republicii Moldova nu stabilesc garanții în cadrul suspendării raporturilor de serviciu în cazul comiterii de către salariat a unei infracțiuni incompatibile cu munca prestată;

- Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nu oferă garanții în cadrul suspendării raporturilor de serviciu în cazul în care funcționarul este bănuit în săvârșirea unei infracțiuni;

- Legea instituțiilor financiare nu stabilește garanții ale asigurării dreptul de proprietate ca drept economic fundamental rudelor de gradul II ale persoanelor fizice membre ale consiliului unei bănci comerciale, organului executiv al unei bănci comerciale sau comisiei de cenzori a unei bănci comerciale;

- Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nu stabilește garanții ale asigurării dreptului la muncă a polițistului în caz de ocupare a unei funcții electivă în autoritățile publice;

- Codul Muncii al Republicii Moldova nu oferă garanții depline ale asigurării protecției dreptului la muncă a salariatului în cazul de concediere a acestuia;

- În Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi se face confuzie între noțiunea „activitate de antreprenariat” și noțiunea „activitatea de întreprinzător”.

În vederea soluționării lacunelor legislative identificate înaintăm următoarele recomandări de *lege ferenda*:

- A completa Constituția Republicii Moldova cu art. 41¹ „Libertatea economică” cu următorul conținut: „Accesul liber la o activitate economică legală este garantat” [33, p. 73];

- A completa art. 43 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova cu prevederea că ziua lucrătoare este de cel mult 8 ore și cu prevederea că timpul petrecut pe drum de acasă spre serviciu și de la muncă spre acasă pentru categoriile de angajați fără punct fix de lucru să fie considerat timp efectiv de muncă [3, p. 91].

- A completa art. 43 cu un alin. (5) care să prevadă ca salariul minim garantat de stat să corespundă coșului minim de consum [3, p. 90].

- A completa art. 46 din Constituția Republicii Moldova cu prevederi ce ar limita dreptul cetățenilor străini și al apatrizilor la dobândirea terenurilor agricole în proprietate privată [12, p. 172].

- A exclude din art. 46 alin (3) al Constituției Republicii Moldova prevederea „Caracterul licit al dobândirii se prezumă” [12, p. 174].

- A modifica în art. 200 alin. (3) Cod de Procedură Penală a Republicii Moldova sintagma „administrația instituției în care activează bănuitul, învinuitul”, cu sintagma „instanța de judecată competentă” [3, p. 87];

- A modifica art. 75 alin. (2) al Codului Muncii al Republicii Moldova Nr. 154 din 28.03.2003 cu includerea sintagmei „cu excepția cazului prevăzut de art. 76 lit. g) unde suspendarea contractului individual de muncă o decide instanța de judecată competentă” [3, p. 87];

- A completa în art. 51 alin. (3) al Legii Nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public cu expresia “și art. 53”, iar în art. 53 de a modifica expresia „raporturile de serviciu se suspendă de către autoritatea publică” cu expresia „raporturile de serviciu se pot suspenda de către o autoritate publică doar în baza unei hotărâri judecătorești a instanței judecătorești competente” [3, p. 87];

- A exclude expresia „și doi” din art. 3 lit. (e) al Legii instituțiilor financiare Nr. 550 din 21.07.1995 [12, p. 171].

- A exclude expresia “în cazul alegerii în funcție electivă, polițistul este eliberat din serviciu, dacă legislația nu stabilește altfel” din conținutul art. 60 alin (9) al Legii nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului [3, p. 88];

- A modifica art. 87 alin (1) al Codului Muncii a Republicii Moldova Nr. 154 din 28.03.2003 cu includerea cuvântului „scrisă” în contextul „în celelalte cazuri, concedierea se admite cu consultarea prealabilă scrisă a organului (organizatorului) sindical din unitate” [29, p. 84].

- A substitui în Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi termenul „activitatea de antreprenoriat” cu termenul „activitatea de întreprinzător” [33, p. 75].

Problema științifică soluționată rezidă în elucidarea drepturilor economice ale omului ca categorie distinctă a drepturilor fundamentale, fapt ce a contribuit la clarificarea aspectelor legate de structura și conținutul lor în vederea eficientizării reglementării și protecției juridice a acestora în Republica Moldova.

Avantajele și valoarea recomandărilor propuse constau în tratarea multidimensională a reglementărilor ce țin de drepturile economice ale omului, prin determinarea curenților în legislație Republicii Moldova și înaintarea unor soluții viabile în vederea protecției eficiente a acestei categorii de drepturi ale omului.

Impactul cercetării asupra dezvoltării științei dreptului se manifestă prin argumentarea evidențierii drepturilor economice ca categorie distinctă a drepturilor omului, prin elucidarea structurii și conținutului drepturilor economice ale omului, cu generarea unor soluții eficiente pentru valorificarea acestora în sistemul național de drepturi și libertăți fundamentale, inclusiv prin rezultatele științifice și propuneri de *lege ferenda*.

Planul de cercetări de perspectivă cuprinde următoarele repere:

- Continuarea investigațiilor științifice privind conținutul drepturilor economice ale omului ca categorie distinctă a drepturilor omului;
- Efectuarea unui studiu complex privind consacrarea și protecția fiecărui drept ce face parte din categoria drepturilor economice ale omului în majoritatea constituțiilor statelor lumii.

BIBLIOGRAFIE

- 1) Baeșu V. Dreptul de proprietate reieșind din prevederile constituționale ale Republicii Moldova și a jurisdicției CEDO. În: Studii Juridice Universitare. Chișinău, 2009, Nr. 1-2 (320). p. 227-240.
- 2) Baeșu V. Istoricul apariției și dezvoltării dreptului la moștenire în Republica Moldova. În: materialele Conferinței internaționale științifico-practice “Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică. Dreptul internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva”. ULIM, 30-31 octombrie 2009, p. 639-650.
- 3) Baeșu V. Conținutul dreptului la muncă și dreptului la protecția muncii din perspectiva reglementărilor juridice ale Republicii Moldova. În: Studii juridice Universitare. Chișinău, 2015, Nr. 3-4, p. 83-94.
- 4) Baeșu V. Aspectele constituționale ale dreptului la muncă și al dreptului la protecția muncii. În: Studii juridice universitare. Chișinău, 2014, Nr. 3-4 (218) p. 92-101.
- 5) Baeșu V. Originea și evoluția istorică a drepturilor fundamentale ale omului. În: Studii juridice universitare. Chișinău, 2014, Nr. 1-2, p. 105-116.
- 6) Baeșu V. Investigarea gradului de reglementare a drepturilor economice ale omului în convențiile internaționale. În: Materialele conferinței științifice “Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene. Știința universitară în contextul promovării conceptului de punere în aplicare a Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republic Moldova” ULIM, 16 octombrie 2015, p. 33-45.
- 7) Baeșu V. Drepturi economice ale omului – drepturi subiective sau libertăți publice. În: Studii juridice universitare. Chișinău, 2015, Nr. 1-2 (188). p. 89-100.
- 8) Baeșu V. Constituționalizarea drepturilor economice ale omului. În: Revista Națională de Drept. Chișinău, 2017, în curs de publicare.
- 9) Baeșu V. Caracteristica drepturilor economice ale omului reieșind din prevederile constituționale ale Republicii Moldova. În: Studii Juridice Universitare. Chișinău, 2008, Nr. 1-2, p. 233-238.
- 10) Baeșu V. Protecția socială a muncii reieșind din prevederile constituționale ale Republicii Moldova și a jurisdicției internaționale. În: materialele Conferinței internaționale științifice “Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene. Știința juridică în contextul promovării valorilor statului de drept”. ULIM, 13-14 mai 2010, p. 246-254.
- 11) Baeșu V. Reglementarea juridică a dreptului de a se afilia la sindicate. În: Studii juridice universitare. Chișinău, 2016, Nr. 3-4 (236 p.), p. 83-92.
- 12) Baeșu V. Protecția constituțională a dreptului de proprietate. În: Studii juridice universitare. Chișinău, 2016, Nr. 1-2. p. 168-176.
- 13) Baeșu V. Atributele dreptului de proprietate reieșind din prevederile legale ale Republicii Moldov. În: materialele Conferinței internaționale științifico-practice organizată de ICDPDO și Reprezentanța CICR la Moscova, Asociația de Drept Internațional Umanitar din Moldova cu genericul “Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică. Persoanele dispărute fără veste: constatări, concluzii, recomandări”. ULIM, 9-10 iunie 2009, p. 283-289.
- 14) Baeșu V. Originea drepturilor fundamentale ale omului în principatele românești. În: Materialele conferinței științifice “Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene. Știința juridică universitară în contextul procesului de promovare a valorilor general-umane.” ULIM, 10 decembrie 2013 - 14 noiembrie 2014, p. 55.
- 15) Baeșu V. Originea și evoluția istorică a drepturilor fundamentale ale omului. În: Studii juridice universitare, Nr. 1-2, ULIM, 2014, p. 94.
- 16) Baieș S., Volcinschi V., Băieșu A., Cebotari V. Drept Civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor. Volumul II. Chișinău: Cartier juridic, 2005, 528 p.
- 17) Beligrădeanu Ș. Legislația muncii comentată, Editura C.H. Beck, București, 2007, 331p.
- 18) Cârnaț T. Drept Constituțional. Chișinău, Editura: Print Carlo S.R.L., 2010, p. 301.

- 19) Codul muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 159-162 din 29.07.2003. <http://lex.justice.md/md/326757/> (citată la 30.11.2015).
- 20) Constituția Republicii Moldova. Comentariu. Chișinău. Editura: ARC, 2012, 576 p.
- 21) Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10 decembrie 1948 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite. <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (vizitat la 30.11.2015).
- 22) Draghici S. Fundamente constituționale ale dreptului civil, Editura C.H.Beck, București 2010, 164 p.
- 23) Iliescu A. Liberalismul. Între succese și iluzii. București: Editura: ALL, 1998, p. 272 p
- 24) Lazări C. Dicționar al drepturilor omului. Chișinău: Tipografia Centrală, 2001, p. 37.
- 25) Legea Nr.1129-XIV cu privire la sindicate din 07.07.2000 În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.130-132 din 19.10.2000. <http://www.law-moldova.com/laws/rom /profsojuzah-ro.txt> (citată la 05.12.2015).
- 26) Mărgineanu G., Mărgineanu L. Dreptul afacerilor. Chișinău: Elena-V.I., 721p.
- 27) Muraru I. Drept constituțional și instituții politice. Volumul I. Editura: C.H. Beck, 2011, 200 p.
- 28) Muraru I., Tănăsescu E. Constituția României. Comentariu pe articole, București: C.H. Beck. 2008.1507 p.
- 29) Negru T., Scorțescu C. Dreptul muncii. Chișinău, Editura: Laberint, 2010, 320 p.
- 30) Romandaș N., Boișteanu E. Dreptul Muncii. Chișinău: Reclama 2015, p. 736.
- 31) Smochină A. Istoria Universală a statului și dreptului. Ediția a 3-a, Chișinău: F.E.P. "Tipografia Centrală", 2013, 552 p., p. 468-469.
- 32) Țiclea A. Tratat de dreptul muncii. Ediția a V-a, București: Universul juridic, 2011, p. 266.
- 33) Țurcan S., Baeșu V. Libertatea economică ca drept fundamental al omului. În: Studii juridice universitare. Chișinău, 2016, Nr. 3-4, p. 65- 76.

ADNOTARE

Baeșu Valeriu. Reglementarea constituțională a drepturilor economice ale omului în Republica Moldova

Teză de doctor în drept. Specialitatea: 552.01 – Drept Constituțional. Chișinău, 2017

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 335 de titluri, 179 de pagini text științific. Rezultatele științifice sunt publicate în 22 lucrări științifice.

Cuvintele-cheie: drepturi economice ale omului, dreptul la muncă și la protecția muncii, dreptul la proprietate, dreptul la moștenire, dreptul la grevă, dreptul la asociere în sindicate, libertatea economică.

Domeniul de studiu: Drept constituțional;

Scopul lucrării – rezidă în a face o cercetare complexă a drepturilor economice ale omului drept categorie distinctă a drepturilor fundamentale ale omului și elucidarea particularităților legate de structura și conținutul lor în vederea valorificării gradului de reglementare juridică a acestora în Republica Moldova.

Obiective ale lucrării: clarificarea noțiunii de drepturi economice ale omului și delimitarea lor de alte categorii de drepturi fundamentale ale omului; reliefa structurilor și conținutului drepturilor economice ale omului; reflectarea originii drepturilor economice ale omului și evidențierea evoluției reglementărilor constituționale cu privire la drepturile economice ale omului; relevarea interdependenței drepturilor economice ale omului ca bază a sistemului economic și regimul constituțional; analiza reglementărilor juridice din Republicii Moldova cu privire la drepturile economice ale omului cu scopul de a identifica lacunele legislative și a interveni cu propuneri de lege ferenda în vederea soluționării acestora.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute este determinată de faptul că în lucrarea de doctorat sunt abordate în complex două componente interdependente: structura și conținutul drepturilor economice ale omului și mecanismul statal de consacrare și garantare a acestora, probleme fragmentar studiate în doctrină. Respectiv, prin cercetarea realizată, autorul conturează concepția teoretică a drepturilor economice ale omului, ca categorie distinctă a drepturilor fundamentale ale omului și precizează varietățile acestora în scopul facilitării procesului de protecție a drepturilor economice ale omului în Republica Moldova.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în elucidarea drepturilor economice ale omului drept categorie distinctă a drepturilor fundamentale, fapt ce a contribuit la clarificarea aspectelor legate de structura și conținutul lor în vederea eficientizării reglementării și protecției juridice a acestora în Republica Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării poate fi estimată sub următoarele aspecte: a fost realizat un comentariu al legislației în domeniul garantării drepturilor economice ale omului, cu scopul soluționării multiplelor probleme ce reies din lacunele reglementărilor naționale din domeniu; a fost fundamentată teoretic necesitatea perfecționării legislației naționale ce ține de garantarea drepturilor economice ale omului; a fost efectuată o analiză comparativă în domeniul garantării constituționale a drepturilor economice ale omului, rezultatele obținute fiind susceptibile de a fi aplicate în cercetările științifice de ramură; la perfecționarea reglementărilor legislative din domeniul garantării drepturilor economice ale omului; au fost înaintate propuneri de lege ferenda capabile, după părerea noastră, să contribuie la perfecționarea cadrului legislativ în domeniul garantării drepturilor economice ale omului în Republica Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute au fost utilizate în cadrul procesului de instruire a studenților la ciclul I – licență, ciclul II – masterat și ciclul III - doctorat din cadrul Facultății Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova. Au fost propuse recomandări de lege ferenda capabile, după părerea noastră, să contribuie la perfecționarea cadrului legislativ în domeniul garantării drepturilor economice ale omului în Republica Moldova, recomandări care vor contribui la ameliorarea și eficientizarea sistemului de asigurare a acestora.

Башу Валериу. Юридическое регулирование экономических прав человека в Республике Молдова

Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук, специальность 552.01 – Конституционное право. Кишинэу, 2017.

Структура диссертации: основные разделы - 4 главы, общие выводы и рекомендации, Библиография из 335 источников, 179 страниц основного текста. Количество публикаций по теме диссертации: 22 научных работ.

Ключевые слова: экономические права человека, право на труд и охрану труда, право собственности, право наследования, право на забастовку, право на объединение в профсоюзы, право свободной экономической инициативы;

Область научного исследования: Конституционное право.

Цель работы: исследование экономических прав человека в качестве отдельной категории основных прав человека и выяснение особенностей, связанные с их структурой и содержанием для подчеркивания их степени правового регулирования в Республике Молдова.

Задачи работы: исследование значения экономических прав человека и их отличия от других категорий основных прав человека, изучение структуры и содержания экономических прав человека, определение происхождения экономических прав человека и подчеркивание эволюции правового регулирования экономических прав человека, подчеркивание взаимозависимости экономических прав человека в качестве основы экономической системы и конституционного режима государства, анализ нормативной базы Республики Молдова, с тем чтобы найти недостатки и внести предложения по изменению законодательства Республики Молдова в сфере экономических прав человека.

Новизна и научная оригинальность достигнутых результатов заключается в том, что в докторской диссертации были рассмотрены два компонента: структура и содержание экономических прав человека, как самостоятельная категория прав человека, и государственный механизм для их обеспечения. Данные проблемы в научной литературе изучены не в полном объёме и неоднозначно. Таким образом, в исследовании, проведенного автором излагаются теоретические концепции экономических прав человека, их разновидности, в целях усовершенствования процесса обеспечения экономических прав человека в правовом государстве.

Разрешенная научная проблема заключается в обосновании экономических прав человека в качестве отдельной категории основных прав человека, что помогло прояснить основные аспекты их структуры и содержания, с тем, чтобы усовершенствовать их правовое регулирование и защиту в Республике Молдова.

Теоретическая значимость вытекает из того что работа содержит анализ и синтез доктринальной материи, нормативной и институциональной базы понятия, структуры и содержания экономических прав человека, а также определяет механизм обеспечения экономических прав человека в правовом государстве. В целом, работа вносит вклад в развитие конституционного права и совершенствование национального законодательства в целях повышения качества механизма обеспечения и соблюдения экономических прав человека в Республике Молдова.

Практическое значение работы. Полученные результаты могут служить ориентирами для проведения дальнейших исследований рассматриваемой проблемы, а также в процессе обучения на юридических факультетах. Работа вносит соответствующий вклад в расширение и углубление теоретических знаний о содержании и структуре экономических прав человека и механизма их обеспечения в рамках правового государства.

Имплементация результатов научного исследования. Полученные результаты были использованы в обучении студентов, мастерандов и докторандов Юридического факультета Международного Независимого Университета Молдовы. Были выделены предложения по изменению законодательства в сфере экономических прав человека в Республики Молдова, которые на наш взгляд, будут способствовать совершенствованию законодательной базы, гарантирующая экономические права человека в Республики Молдове.

ANNOTATION

Baeșu Valeriu. Constitutional regulation of the economic human rights in Republic of Moldova

Thesis of PhD in law, speciality 552.01 – Constitutional law; Chișinău, 2017.

Thesis structure: introduction, four chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 335 titles, 179 pages of scientific text. The scientific results are published in 22 scientific papers.

The key words: human economic rights, right to work and labor protection, right to property, right to inherit, right to strike, right to union in trade unions, economic freedom.

The purpose of the paper: complex research of the economic human rights as a distinct category of fundamental human rights and elucidate the peculiarities related to their structure and content in order to identify the degree of the legal regulation of the economic human rights in Republic of Moldova.

Research objectives: clarifying the notion of the economic human rights and their delimitation from other categories of the fundamental human rights; highlighting the structure and content of the economic human rights; reflecting the origin of the economic human rights and emphasizing the evolution of constitutional regulations on economic human rights; emphasizing the interdependence of economic human rights as the basis of the economic system and the constitutional regime; analyzing the legal regulations in Republic of Moldova of the economic human rights in order to find gaps in legislation and interfere with legislatives proposals.

Scientific novelty of the work lies in the fact that it contains a comprehensive approach to two components: the structure and the content of economic human rights and mechanism to guarantee those rights, the problems which are studied sporadic and fragmentary by the doctrine. Accordingly, the research conducted by the author summarizes ideas and visions set forth in doctrine and outlines the theoretical conception of human economic rights, their varieties states to facilitate the process of guarantee the economic rights of man in a state of law.

Important scientific problem solved: in elucidating the economic human rights as a distinct category of fundamental human rights, which has helped to clarify aspects of their structure and content in order to improve legal regulation and protection of the economic human rights in Republic of Moldova.

Theoretical value is determined from the fact that the work contains the analysis and synthesis of doctrinal matter, normative and institutional on legal status of economic human rights and identifies mechanism to guarantee them in the state of law. Overall, the work contributes to the development of constitutional law and improvement of national legislation in order to increase guaranteeing and respecting economic human rights in Moldova.

Applicative value of work. The results can serve as benchmarks for guidance the future research of the problem, as well as support in the teaching process. They will contribute to the amplification and deepening of theoretical knowledge on the economic human rights and its mechanism of ensuring in the rule of law.

Implementation of scientific results. The results obtained were used in the process of training students for the first cycle - Bachelor's, the second cycle - the Master's and the 3rd cycle - PhD from the Law Faculty of the Free International University of Moldova. We have proposed *lege ferenda* recommendations, in our opinion, to contribute to the improvement of the legislative framework in the field of guaranteeing the economic human rights in the Republic of Moldova, recommendations that will contribute to the improvement and efficiency of their insurance system.

BAEȘU VALERIU

**REGLEMENTAREA JURIDICĂ A DREPTURILOR ECONOMICE ALE OMULUI ÎN
REPUBLICA MOLDOVA**

SPECIALITATEA:

552.01 – Drept constituțional

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 2017

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset.

Tiraj 50 ex.

Tipar ofset.

Coli de tipar: 1,9

Comanda nr. 166

Tipografia
